

ERHVERVSJURA

Strafansvaret er tåget for cheferne

STRAF: Det kan være meget vanskeligt at vide, om man som leder af et selskab risikerer personligt ansvar eller ej, når domstolen også har hjemmel til at straffe selskabet.

LARS BO LANGSTED
professor
Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

finans@finans.dk

Hvem skal vi nu vælge at rejse tiltale imod i dag? Næsten sådan kan det lyde, når anklagemyndigheden sidder og tumler med en sag, hvor der både er mulighed for at rejse tiltale mod en person, der er ansat i en virksomhed, og mod selve virksomheden.

Man skulle tro, at svaret var enkelt, for vi har efterhånden i ganske mange år haft regler om selskabsansvar, og da et selskab ikke selv kan begå en lovovertrædelse, men i sagens natur altid skal have en fysisk person til at gøre det, har man i lige så lang tid haft problemet.

Det teoretiske udgangspunkt er meget enkelt: Hvis en person har begået en lovovertrædelse, og man kan bebrejde den pågældende det som forsætligt eller uagtsomt, kan man straffe ham eller hende. Hvis der i den lov, der er overtrådt, er hjemmel til at straffe det selskab, hvor gerningsmanden er ansat, kan man også straffe selskabet. Keine Hexerei, nur Behändigkeit.

Man ser engang imellem, at ansvaret for selskabet omtales som et "objektivt ansvar", hvilket i teorien er meget forkert, men i praksis ofte vil opleves sådan. Reglerne om selskabsansvar kræver nemlig – når der er tale om en lovovertrædelse, der er begået i forbindelse med virksomhedens drift – at man enten kan bebrejde selskabet det, der er sket, eller at man ved, hvilken ansat, der har begået lovovertrædelsen, og kan konstatere, at den pågældende har handlet forsætligt (altså vidst, hvad han eller hun gjorde) eller uagtsomt (burde have indset, hvad han eller hun gjorde og derfor burde have handlet anderledes).

Hvis selskabet f.eks. burde have udstedt retningslinjer inden for det område, hvor lovovertrædelsen er begået, men ikke har gjort det, ja, så vil man kunne bebrejde selskabet, at overtrædelsen er sket. Opfylder en ansat imidlertid kravene til at blive straffet, behøver man ikke at kunne bebrejde selskabet det allermindste.

Man kan straffe selskabet alligevel. Når det er sådan, er det fordi man foretager en slags identifikation mellem selskabet og dets ansatte og siger, at når en ansat i et selskab handler

uagtsomt – ja, så er det jo sådan set også selskabet, der handler uagtsomt, for et selskabs adfærd er jo (i en eller anden forstand) summen af den adfærd, som dens ansatte udviser.

I en netop offentliggjort sag oplevede en vognmandsvirksomhed den fulde konsekvens af selskabsansvaret, også selv om man slet ikke kunne bebrejde virksomheden noget.

En ansat chauffør havde over nogle måneder i ca. 30 tilfælde overtrådt reglerne om køre- og hviletid m.v. At chaufføren var tysker, og at næsten alle kørslerne var foregået i udlandet, spillede ingen rolle, sådan som reglerne er skruet sammen.

Vognmandsvirksomheden, der var med i en gruppe af virksomheder, rådede over tilsammen 230 biler, så det var ikke nogen helt lille biks, og man gjorde da også meget ud af at instruere chaufførerne, sende dem på relevante kurser – herunder i reglerne om køre- og hviletid – og man påtalte det over for chaufførerne, hvis man opdagede, at de ikke havde overholdt

reglerne.

Vognmandsvirksomheden havde da også både konstateret og påtalt, at den pågældende chauffør udeblev fra kurserne, og at han rent faktisk havde overtrådt reglerne om køre- og hviletid flere gange. Han havde i den anledning fået skriftlige advarsler og samtidig fået at vide, at han ikke kunne regne med at få fornyet sin kontrakt, hvis han fortsatte med overtrædelserne. Det lyttede chaufføren ikke til, og hans kontrakt blev da heller ikke forlænget, da den udløb 14 dage efter, at de seneste overtrædelser, der er omfattet af sagen, blev begået. Han havde i måneden før de første overtrædelser, der var rejst tiltale for, fået at vide, at kontrakten ikke ville blive forlænget.

At virksomheden til trods for disse foranstaltninger og forsøg på at undgå chaufførens overtrædelser blev fundet skyldig, er ikke overraskende, sådan som reglerne om selskabsansvar er. I byretten lyttede man imidlertid til virksomhedens ønske om så dog i hvert fald at få en mindre straf, end man

"normalt" ville få i en sag som den, der var tale om. Dette fremgår ikke udtrykkeligt af byrettens afgørelse, men straffen blev sat til et "rundt" beløb på 100.000 kr.

I landsretten tog man imidlertid anderledes hårdt fat. Efter at have gengivet virksomhedens indvendinger fastslog retten, at disse omstændigheder »hverken kan føre til, at selskabet ikke kan pålægges ansvar ... eller til nedsættelse af den sædvanlige bøde.« Derefter så man, hvad hver enkelt overtrædelse ville have kostet, lagde disse beløb sammen og hævdede bøden til 248.500 kr.

Det kan være dyrt at komme til Viborg.

Inden for et helt andet livsområde har en byret netop fastslået, at der var et strafansvar for to medlemmer af direktionen for overtrædelse af reglerne om finansiel virksomhed ved, at have især et engagement, der »oversteg 25 pct. af bankens justerede kapitalgrundlag (tidligere basiskapitalen)«.

Afgørelsen vedrører spørgsmålet om, i hvilket

Det kan være dyrt at komme til Viborg.

Lars Bo Langsted

omfang nogle garantier stillet af banken overhovedet indebar en risiko for banken – og dermed om garantierne skulle medregnes ved opgørelsen af kapitalgrundlaget.

Efter forklaringerne i retten havde de tiltalte haft meget fokus på netop ikke at overtræde de 25 pct. såvel generelt som især konkret ved det engagement, der var afgørende for tiltalen. Det fremgik også af forklaringerne, at det selskab, man havde stillet garantierne over for, ikke betragtede dem som garantier, der kunne indkaldes for deres fulde pålydende.

Finanstilsynet var af en anden opfattelse – og det lyttede retten mest til.

I denne sammenhæng er det interessante imidlertid, at man havde hjemmel til at straffe den finansielle virksomhed (hvis den altså havde eksisteret endnu) – og hvornår er det så, at man (også) gør et personligt strafansvar gældende over for medarbejderne?

Det har Rigsadvokaten for en del år siden udstedt nogle retningslinjer om, og af dem fremgår følgende: Udgangspunktet er, at man rejser tiltalen mod selskabet. Underordnede ansatte rejser man ikke tiltale imod, medmindre de har handlet forsætligt, på eget initiativ og eventuelt på en måde, som man ikke umiddelbart havde kunnet forudse.

Hvad angår ledelsesmedlemmer og overordnede medarbejdere, rejser man tillige tiltale mod dem, hvis de har handlet »forsætligt eller groft uagtsomt«.

Forsvaret gjorde da også under sagen gældende, at selv om man lagde Finanstilsynets opfattelse af forholdet til grund, var betingelserne for et personligt ansvar ikke opfyldt.

Det mente byretten nu, at de var, men med den noget tvivlsomme begrundelse, at »overtrædelsen ikke var af underordnet betydning«.

Det er naturligt og et spørgsmål, om det er en korrekt begrundelse, og dommen er da også under anke – men den illustrerer, at det kan være meget vanskeligt at vide, om man som leder af et selskab risikerer personligt ansvar eller ej, når der også – hvad der næsten altid er – er hjemmel til at straffe selskabet.

Det kan være uklart, hvornår en ansat eller hele virksomheden kan pådrage sig strafansvar.

Modelfoto: Corbis

